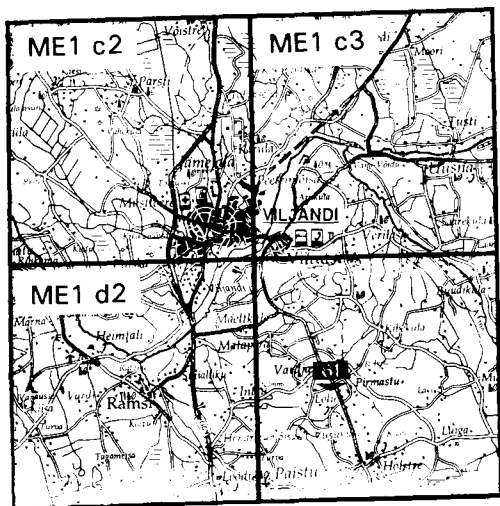

MÄRKMEID VILJANDI ÜMBRUSE PESITSUSAEGSEST LINNUSTIKUST

Endel Edula
Malmi 8-24, EE-2900 Viljandi

Esimene huvi pesitsevate lindude vastu tekkis mul 1940. aastate algul karjas käies. 1942. a. alates on üles märgitud kõik leitud linnupesad. Peamiseks tegevuspaigaks oli praegune UTM ruut ME1 d2. Alates 1956. a., mil asusin elama Viljandisse, lisandusid ruudud ME1 c2 ja c3 (vt. joon. 1). Järgnev kokkuvõte on seni nähtud ja talletatud andmetest. Vaatluste algaastatel oli autoril alles lindude tundmaõppimise aeg. Põhilisteks vaatlusobjektideks on olnud värvulised.

Joon. 1. Vaatlusala kaart.

Fig. 1. Map of the study area.

1. **Tuttpütt PODCRI**. Vähearvukas. 1993. a. pesitses mitu paari Raudna karjääris.
2. **Hallhaigur ARDCIN**. Esineb igal aastal. Vahel ka pesitsenud väikestes kolooniates.
3. **Valge-toonekurg CICCIC**. Viimase 20 aasta jooksul arvukus pidevalt tõusnud.
4. **Must-toonekurg CICNIG**. 1980. a. kevadsuvel nähtud korduvalt võsastuval puisniidul. Vaadeldud ka 1966. a. mais.
5. **Kühmnokk-luik CYGOLO**. Vaadeldud viimastel aastatel Raudna karjääris, 1993. a. ka Viljandi järvel.
6. **Sinikael-part ANAPLA**. Harilik pesitseja.
7. **Piilpart ANACRE**. Vähearvukas pesitseja.
8. **Rägapart ANAQUE**. Vähearvukas pesitseja.
9. **Luitsnokk-part ANACLY**. Pesitses Viljandi järve lähedal 1985. a. mais.
10. **Punapea-vart AYTFER**. Pesitses Raudna karjääris 1985. a.
11. **Tuttvart AYTFUL**. 1985. a. pesitses Raudna karjääris vähemalt 7 paari. Ilmselt pesitseb ka Viljandi järvel.
12. **Herilaseviu PERAPI**. Nähtud vaid toitumispaikadel.
13. **Kalakotkas PANHAL**. Kohatud mõnel korral Viljandi järve ääres.
14. **Kanakull ACCGEN**. Pidev pesitseja.
15. **Raudkull ACCNIS**. Vaadeldud igal aastal.
16. **Hiireviu BUTBUT**. Pesitseb igal aastal.
17. **Konnakotkas AQUOM/CLA**. Vaadeldud toitumas.
18. **Roo-loorkull CIRAER**. Viljandi järvel vaadeldi esmakordselt 1989. a. Pesa leiti samast 1990 ja 1991.
19. **Lõopistrik FALSUB**. Vaadeldud toitumas.
20. **Väikepistrik FALCOL**. Vaadeldud toitumas.
21. **Punajalg-pistrik FALVES**. Arvatav pesitsemine 1975. a.
22. **Tuuletallaja FALTIN**. Kuni 1968. a. pesitses alal pidevalt. Viimasel viiel aastal ei ole aga liiki enam kohatud.
23. **Laanepüü BONBON**. Tavaline pesitseja.

24. **Teder TETRIX**. Kuni 1965 a. tavaline pesitseja. Viimastel aastatel pole liiki kohatud isegi talvel.
25. **Nurmkana PERPER**. Tavaline pesitseja.
26. **Põldvutt COTCOT**. Kuuldud vaid ühel korral.
27. **Täpikhulk PORANA**. Viimastel aastatel kuuldud Viljandi järve ääres.
28. **Rukkirääk CRECRE**. Kuni 1960. aastateni oli sage pesitseja, nüüdseks on arvukus oluliselt vähenenud.
29. **Tait GALCHL**. Esines 1980. aastatel.
30. **Lauk FULATR**. Tavaline pesitseja Viljandi ümbruse veekogudel.
31. **Sookurg GRUGRU**. 1982. a. juunis kuuldi korduvalt Kõlu järve poolt sookurgede "duetti".
32. **Väiketüll CHADUB**. Sage pesitseja karjäärides ja jäätmaadel.
33. **Kiivitaja VANVAN**. Varemalt sage pesitseja, nüüd jäänud harvaks.
34. **Tutkas PHIPUG**. Kohati 1989. a. Viljandi järve lähedal mängimas.
35. **Tikutaja GALGAL**. Harilik pesitseja.
36. **Metskurvits SCORUS**. Harilik pesitseja.
37. **Suurkoovitaja NUMARQ**. Harilik pesitseja. Paaril korral tegi pesa suviviljaorasele.
38. **Punajalg-tilder TRITOT**. Pesi on leitud alates 1978. a. Enne seda aastat on linde vaadeldud ka põllul.
39. **Metstilder TRIOCH**. Harv pesitseja.
40. **Vihitaja ACTHYP**. Harilik pesitseja.
41. **Naerukajakas LARRID**. Esimene pesa leiti 23.05.1978 Viljandi järve lähedalt. Väike koloonia tekkis 1980. a. Seejärel tekkis pisut suurem koloonia Mädajärvel ja väiksemad Raudna karjääris. 1993. a. leiti esimene pesa Kõlu järve lähedalt Pombre karjäärist.
42. **Kalakajakas LARCAN**. Alates 1987. a. pesitseb üksikute paaridena Raudna karjääris ja veel mõnel väiksemal veekogul.
43. **Hõbekajakas LARARG**. Ärevat lindu vaadeldi 1943. a. ühe metsalähedase veeloigu juures. Pesa leiti 11.06.1979 Raudna karjäärist.

44. **Jõgitiir STEHIR.** Alates aastast 1981. pesitseb väikse kolooniana Raudna karjääris. Üksikuid pesi on leitud veel Viiratsist ja Pombrest.
45. **Kodutuvi COLLIV.** Harilik pesitseja kultuurmaastikus.
46. **Õõnetuvi COLOEN.** Kindel pesitsemine 1943. a. Hilisemad vaatlused puuduvad.
47. **Kaelustuvi COLPAL.** Harilik pesitseja.
48. **Kaelus-turteltuvi STRDEC.** Pesitseb alates 1970. aastate algusest Viljandis. Üksikud proovisid pesitseda ka väljaspool linna. 1973. a. kevadel ehitas üks paar pesa talu õue tammele. Arvukus on viimastel aastatel vähenenud.
49. **Turteltuvi STRTUR.** Varemalt väga haruldane. Arvukus hakkas tõusma ajal, mil intensiivselt hävitati hallvareseid ja ronki. Pesa leiti 1976. ja 1980. a. Seejärel algas hoogus vareslaste arvu tõus ja turteltuvi jäi üha harvemaks. Paaril viimasel aastal ei ole liiki kohanud.
50. **Kägu CUCCAN.** Harilik pesitseja.
51. **Kodukakk STRALU.** Harilik pesitseja.
52. **Kõrvukräts ASIOTU.** Ei pesitse igal aastal.
53. **Öösorr CAPEUR.** Kohatud vaid mõnel aastal mais.
54. **Piiritaja APUAPU.** Harilik pesitseja linnas. Üksikud pesitsejad ka maal tehispesades.
55. **Siniraag CORGAR.** Kuni 1944. a. vähearvukas pesitseja. Alates 1956. a. ei ole liiki kohatud.
56. **Väänkael JYNTOR.** Kuni 1979 a. harilik pesitseja. Alates 1980. a. arvukus vähenes ja viimastel aastatel pole liiki kohatud.
57. **Hallpea-rähn PICCAN.** Väikesearvuline haudelind.
58. **Musträhn DRYMAR.** Esineb, kuid kindel pesaleid puudub.
59. **Suur-kirjurähn DENMAJ.** Harilik haudelind.
60. **Valgeselg-kirjurähn DENLEU.** Väikesearvuline haudelind.
61. **Väike-kirjurähn DENMIN.** Harilik haudelind.
62. **Kolmvarvas-rähn PICTRI.** Esineb, kuid kindel pesaleid puudub.

63. **Nõmmelõoke LULARB.** Kuni 1980. aastateni tavaline pesitseja. Viimastel aastatel pole kohatud.
64. **Põldlõoke ALAARV.** Harilik pesitseja.
65. **Kaldapääsuke RIPRIP.** Harilik pesitseja.
66. **Suitsupääsuke HIRRUS.** Harilik haudelind. Arvukus tundub olevat vähenenud.
67. **Räästapääsuke DELURB.** Harilik pesitseja, peamiselt linnas.
68. **Metskiur ANTTRI.** Harilik pesitseja.
69. **Sookiur ANTPRA.** Harilik pesitseja. Viimastel aastatel kohatud harvem.
70. **Lambahänilane MOTFLA.** Harilik pesitseja.
71. **Linavästrik MOTALB.** Harilik pesitseja.
72. **Käblik TROTRO.** Harilik pesitseja.
73. **Võsaraat PRUMOD.** Harilik pesitseja.
74. **Punarind ERIRUB.** Harilik pesitseja.
75. **Ööbik LUSLUS.** Harilik pesitseja.
76. **Sinirind LUSSVE.** 1943. a. suvel kohati ärevat lindu toiduga. 1963. a. aprilli lõpul laulis üks isend mitu päeva Viljandi lähedal turbaaukude ligidal.
77. **Must-lepalind PHOOCH.** Laulvaid linde on kohatud viimasel kümnel aastal.
78. **Aed-lepalind PHOPHO.** Varem harilik pesitseja, viimastel aastatel on arvukus langenud.
79. **Kadakatäks SAXRUB.** Harilik pesitseja.
80. **Kivitäks OENOEN.** Varem harilik pesitseja, viimastel aastatel on arvukus langenud.
81. **Musträstas TURMER.** Enne 1956. a. ei kohatud. Esimene pesa leiti 1958. a. Alates 1964. a. harilik pesitseja.
82. **Hallrästas TURPIL.** Kuni 1975. a. küllalt arvukas, seejärel kuni 1991. a. leitud hõredalt vaid väikesi kolooniaid. 1992. aastast arvukus tõusis.

83. **Laulurästas TURPHI.** Harilik pesitseja, vaid aastatel 1988. kuni 1990. esines tavapärasest harvemini.
84. **Vainurästas TURILI.** Harilik pesitseja. Arvukuse kõrgseis oli aastatel 1961-1975, madalseis aastatel 1985-1992.
85. **Võsa-ritsiklind LOCNAE.** Harilik pesitseja sobilikel aladel.
86. **Kõrkja-roolind ACRSCH.** Harilik pesitseja.
87. **Aed-roolind ACRDUM.** Vähearvukas pesitseja viimase aastakümne jooksul, varem puudus.
88. **Soo-roolind ACCRIS.** Harilik pesitseja.
89. **Tiigi-roolind ACRSCI.** 1992. a. suvel kohati mitut paari ühe suurema tiigi taimestikus.
90. **Rästas-roolind ACRARU.** Harilik pesitseja järve roostikus.
91. **Käosulane HIPICT.** Harilik pesitseja.
92. **Väike-põõsalind SYLCUR.** Harilik pesitseja.
93. **Pruunselg-põõsalind SYLCOM.** Harilik pesitseja.
94. **Aed-põõsalind SYLBOR.** Harilik pesitseja.
95. **Mustpea-põõsalind SYLATR.** Harilik pesitseja.
96. **Mets-lehelind PHYSIB.** Harilik pesitseja. Viimastel aastatel kohatud harvemini.
97. **Väike-lehelind PHYCOL.** Harilik pesitseja.
98. **Salu-lehelind PHYLUS.** Harilik pesitseja.
99. **Põialpoiss REGREG.** Väikesearvuline pesitseja.
100. **Hall-kärbsenäpp MUSSTR.** Harilik pesitseja.
101. **Väike-kärbsenäpp FICPAR.** Väikesearvuline pesitseja, viimastel aastatel kohatud harva.
102. **Must-kärbsenäpp FICHYP.** Harilik pesitseja.
103. **Sabatihane AEGCAU.** Pesad leitud aastatel 1946, 1947 ja 1948. Lisaks kohatud pesitsusajal vaid ühe korra.
104. **Sootihane PARPAL.** Harilik pesitseja.
105. **Põhjatihane PARMON.** Harilik pesitseja.
106. **Tutt-tihane PARCRI.** Harilik pesitseja.

107. **Musttihane PARATE**. Kindel pesitsemine vaid 1965. a.
108. **Sinitihane PARCAE**. Harilik pesitseja.
109. **Rasvatihane PARMAJ**. Harilik pesitseja.
110. **Puukoristaja SITEUR**. Harilik pesitseja.
111. **Porr CERFAM**. Harilik pesitseja. Ei vaadeldud aastatel 1968-1970.
112. **Peoleo ORIORI**. Pesa leitud 1944. ja 1947. a. ning enne 1950.
Arvukus näib olevat stabiilselt väike.
113. **Punaselg-õgija LANCOL**. Harilik pesitseja, kelle arvukus näib viimastel aastatel olevat kahanenud.
114. **Pasknäär GARGLA**. Harilik pesitseja.
115. **Harakas PICPIC**. Harilik pesitseja. Viimasel ajal on arvukus tõusnud.
116. **Mänsak NUCCAR**. Kohatud peamiselt sügisel. Peale 1967. a. on liiki vaid paaril korral kohatud aprillis-mais.
117. **Hakk CORMON**. Harilik pesitseja.
118. **Künnivares CORFRU**. Harilik pesitseja peamiselt Viljandis ja selle lähiümbruses.
119. **Hallvares CORNIX**. Harilik pesitseja. Aastal 1956 algas vareslaste hävitamine. Arvukuse madalseis oli aastatel 1967-1984. Seejärel arvukus hakkas tõusma ja on nüüdseks saavutanud 1950. aastate taseme.
120. **Ronk CORRAX**. Harilik pesitseja. Enne 1950. a. oli väikesearvuline haudelind. Aastatel 1967-1980 kohati ronka harva. 1980. a. paiku algas arvukuse suurenemine.
121. **Kuldnokk STUVUL**. Harilik pesitseja. Arvukus langes 1979. a. ja püsib sellisena praeguseni.
122. **Koduvarblane PASDOM**. Harilik pesitseja ennekõige asulates.
123. **Metsvint FRICOE**. Kõige tavalisem pesitseja.
124. **Põhjavint FRIMON**. Juhuslik haudelind. Pesa leitud 14.05.1960 ja 25.05.1964. Viimastel aastatel pesitsejana puudub.
125. **Rohevint CARCHL**. Harilik pesitseja.

126. **Ohakalind CARCAR.** Harilik pesitseja.
127. **Siisike CARSPI.** Haudelind, keda siiski mõnel aastal ei kohata.
128. **Kanepilind CARCAN.** Harilik pesitseja. Arvukuse kõrgseis oli aastatel 1959-1975. Hiljem on arvukus oluliselt vähenenud.
129. **Kuuse-käbilind LOXCUR.** Harv pesitseja. 1967. ja 1968. a. kohati mitut pesitsevat paari.
130. **Karmiinleevike CARERY.** Harilik pesitseja.
131. **Leevike PYRULA.** Harilik pesitseja.
132. **Suurnokk COCCOC.** Vähearvukas pesitseja.
133. **Talvike EMBCIT.** Harilik pesitseja.
134. **Rootsiitsitaja EMBSCH.** Harilik pesitseja.
135. **Halltsiitsitaja EMBCAL.** 1942. a. suvel leiti põllukraavi äärest pesa, kus oli üks muna. Muna on säilinud, see on talvikese munast suurem (24,0 X 17,6 mm), veidi heledama põhitooniga ja tsiitsitajatele omase kirjaga.

***Some notes about the breeding birds
in the vicinity of the town of Viljandi***

The author describes the results of long-term bird watching (starting already in 1942) in the vicinity of the town of Viljandi. The list of species with comments and descriptions of the most interesting observations are given. 135 species of breeding birds have been recorded in the study area.